

nem akarjuk csak úgy hamarjában megszavazni, és különösen ennek a kormánynak, amely bizony nagyon csekély bizalmat gerjeszt. (*Úgy van! balfelől.*)

A Délvidéket, főképp Temes megyét és annak népét jól ismerem, tudom az óhaját; és mivel a nép óhajta az enyémmel ebben a tekintetben tökéletesen összevág, azért most kettős okból is ellenzem ennek a törvényjavaslatnak megszavazását. (*Élénk helyeslés balfelől.*)

Más nyilatkozatot, más ígéretet, más programot és más biztosítékokat kívánunk előbb ettől a kormánytól, mielőtt az ilyen nagy áldozatoknak megszavazása felett gondolkoznánk.

A programban foglalt frázisok, a nemzetiségekhez intézett ok nélkül való és csalfa simogatások, a képviselőknek szóló fenyegetések, kilátásba helyezett erőszakos választások, mindezek nem bírhatnak engem arra, hogy én kerületem érdeke ellenére valamely törvényjavaslatot megszavazzak. (*Helyeslés balfelől.*)

En ezt annyival is inkább tehetem most, mivelhogy tudom, hogy kerületemnek érdeke tökéletesen egybevág és azonos egész hazámnak érdekével. (*Helyeslés a szélsőbaloldalon.*) Mert a t. képviselőház, hazánknak egésze mi más, mint valamennyi kerületnek az összessége. (*Igaz! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*) . . .

E

1903 dec. 22

Ráth Endre beszéde a nemzetiségek szaporodásáról és az erdélyi katonaságnak a magyarságra kedvezőtlen elhelyezéséről a véderővitában

Képv. Napló, 1901—1906, XX. 377—379. l.

. . . Kijelentettem ugyan előre, hogy rövid leszek, de azért, midőn a statisztika adataihoz fordulok, mégis kérem a ház türelmét, nem fogok vele visszaélni. Ha csak egy pillantást vetünk a statisztika könyvébe, látjuk, hogy Horvát—Szlavon—Dalmátországok népeit leszámítva 16 818 000 főből álló lakosságból csak 8 651 000 lélek magyar. Ha ezt az adatot nézem, hogy Magyarországon olyanok, akik ennek a földnek a kenyerét eszik, 6 766 000 ember még csak nem is érti e hazánk nyelvét; ha szorosabban, mint erdélyrészi képviselő az erdélyrészi nemzetiségi viszonyokat tekintem, ahol 1 650 000 főből álló idegen anyanyelvűvel szemben csak 806 000 magyar lakik, és megnézem még azt, hogy milyen ennek a magyarságnak elhelyezése Erdélyben: azt látom, hogy a Királyhágón túli részekben 15 vármegye és két törvényhatósági joggal felruházott város között oszlik meg ez a 806 000 lélekből álló magyarság, és pedig úgy, hogy ebből négy vármegyére és egy törvényhatósági joggal felruházott városra, Marosvásárhelyre esik 458 000 magyar anyanyelvű ember, tehát 11 vármegye és egy törvényhatósági város között oszlik meg 348 000 főből álló magyarság.

Ezzel szemben mit látunk? Az 1900. évi statisztikának adatait használom csak egészen futólagosan. Alsófehér vármegyében az oláhság 78,4%-ról 78,8%-ra emelkedett az utolsó tíz év alatt, Beszterce-Naszód vármegyében 67,3%-ról 69,2%-ra, tehát majdnem 2% az emelkedés, Csík vármegyében, amely a székelységnek egyik erős vára, ahol csakis az oláhság lakik a nagy székely kontingenssel szemben, az oláhság csak 0,2%-kal fogyott, de ezzel szemben a szászok számaránya 0,5%-kal emelkedett. Fogaras vármegyében az oláhság 89,3%-ról 90,2%-ra emelkedett, Háromszék vármegyében, ebben a tősgyökeres székely vármegyében, ahol oláhságról beszélni sem lenne szabad, 13,4%-ról 14,3%-ra emelkedett, Kisküküllő vármegyében 49,1%-ról 50,8%-ra, Kolozs vármegyében 67,9%-ról 68,6%-ra emelkedett, Nagy-küküllő vármegyében 39,7%-ról 42,7%-ra, Torda-Aranyos vármegyében 71,4%-ról 72,9%-ra emelkedett az oláhság.

Mikor az oláhoknak ezt a nagy szaporodását, ezt a nagy előnyomulását láttam, megpróbáltam gondolkodni azon, hogy van-e olyan művelődési erőnk, amellyel ezt az irtózatos nemzetiségi kontingenst bele tudjuk olvasztani a magyar fajba, és mikor a művelődési statisztikát nézem, azt látom

— csak a 6 évnél idősebb polgári és katonai népességnek számaiból veszem az adatokat —, hogy míg a Duna bal partján a lakosságnak 68,2 százaléka tud írni, olvasni, a Duna jobb partján 76,4 százalék — nem sorolom fel a többi részeknek számarányait —, addig a Királyhágón túli népességnek csak 40,5 százaléka tud írni és olvasni, és itt is valóságos ázsiai állapotok vannak. Pl. Szolnok-Doboka vármegyében minden száz ember közül csak 21 tud írni és olvasni, Kolozs vármegyében 25,8 százalék stb.

Ilyen viszonyok között, ha a magyarságnak küzdelmét tekintem Erdélyben, hogy az a maroknyi székelység, az a maroknyi magyar erő meg tud-e birkózni ott ezzel az irtózatos nemzetiségi túlerővel szemben: azt látom, hogy a négy székely vármegyében: Csík, Háromszék, Marostorda és Udvarhely vármegyében úgy állnak a dolgok, hogy Csíkben a lakosságnak csak 45,4 százaléka, Háromszékben 57,6 százaléka, Marostordában 41,8 százaléka és Udvarhelyben 60 százaléka tud írni, olvasni.

Ezekkel az adatokkal csak azt voltam bátor indokolni, miért foglaltam én el azt az álláspontot, amelyet abban lehet kifejezni, hogy a végtelkéig vittem volna a harcot a magyar nyelvnek érvényesüléséért, mert én azt látom, hogy ilyen viszonyok között, amilyen nemzetiségi viszonyokat ezek a rövid kimutatások is feltüntettek, a magyar nyelvnek kérdése ebben a parlamentben nem lehet többé jogkérdés, ez a magyar nemzeti állam kiépítésének elengedhetetlen feltétele. (*Úgy van! balfől.*) . . .

. . . Erdélyben a katonai diszlokáció a következő. Csak rövid, futólagos képet szándékozom adni róla. Az egész katonaság 20 160 főre rúg; ebből 14 906 a közös hadseregbeli, 3640 a honvéd és 1614 a csendőr. Ezek közül a magyar anyanyelvet beszéli 8 588, német 3 130 és oláh 7 979. Fennmarad még 400 más anyanyelvű. Ebből az a kép domborodik ki, hogy az Erdélyben levő 20 160 főnyi katonaságból az összes idegen ajkú 11 509 és csak a többi, vagyis 8 588 magyar.

Hogy miképpen vannak ezek elhelyezve, arra is felemlíthetek néhány példát. Abrudbányának — semmi egyéb nem vezet, mikor nevét felemlítem — összesen 2 973 lakosa van. Ebből 1 246 magyar, 1 921 oláh és 151 német. Van pedig összesen 368 katonája, kik közül magyar csak 32, ellenben német 102, oláh 222. Itt van Gyulafehérvár, amelynek 9 669 lakosa van, akik közt a nemzetiségi arányok úgy oszlanak meg, hogy 65 százalék a német és oláh, csak a megmaradó százalék a magyar. Gyulafehérvárnak van összesen 1 838 katonája, míg a derék Besztercének, ahol 2 318 magyar, 5 887 a német és 3 753 az oláh, 1 208 katonája van. Nem sorolom fel, hogy a katonaság közt a nemzetiségek hogyan oszlanak meg. Nézzük a Brassó megyei Feketehalom községet, ahol a 233 főnyi el-elenyésző csékely magyarsággal szemben 2 771 német, 1 436 oláh nyelvű lakos áll. Feketehalomnak van 144 katonája. A 2 764 lakosú Hóltővény községben 181 magyarra esik 2 109 német, 532 oláh és van 69 katonája. Ehhez hasonlók az állapotok Keresztényfalván, Rozsnyón, Vidombákon, Brassó vármegyének majd minden községében, Szászsebesen, Kistoronyban, Nagydisznódon, Szent-Erzsébet községben és így tovább.

Míg így néznek ki Erdélyben a nemzetiségi vidékek, addig a magyarságlakta vidék még jobban kidomborítja azt, hogy a magyarság, amely minden téren, úgy erkölcsi, mint anyagi téren megérdemelné a támogatást, mennyire háttérbe szorul. A 128 000 lakosságú Csík megyében, ahol 111 000 fő a tiszta székely, a 114 csendőrt is beleszámítva, van összesen 384 fegyveres ember. Háromszék vármegyének van összesen 137 000 lakosa, és a 113 csendőrt is beleszámítva, összesen 464 főnyi a katonasága. Itt van Udvarhely megye is, amelyre 118 000 emberre, a 72 csendőrt is beleszámítva, 425 katonája jut.

Nem mondom, hogy ez szándékos, de mindenesetre megvan Magyarországon az a hit, hogy ha évtizedek óta keserves könyörgéssel nem tudtunk változást előidézni, valami tendenciának mégiscsak kell lennie. Hiszen a katonai szakértők arra az érvre, amelyet most bátor leszek felhozni, nem sokat adnak, hogy ott van a sok szoros, ott vannak a veszedelmes utak, amelyek kivezetnek Romániába stb., Erdélyt környezőleg, tehát meg lehetne indokolni azt, hogy miért éppen a székely erődökön és gócpontokon helyezik el a katonaságot. De ha a katonai adatok nem fognak imponálni, akkor méltóztassék legalább a magyarság szemeltartásával a diszlokációt a magyarság javára megoldani.